

การบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า:
กรณีศึกษาสำหรับควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์*

**The African Horse Sickness Control and Prevention Management in Horses:
A case study of The Bureau of Disease Control and Veterinary Services in
The Department of Livestock Development**

สุภิจู ยงพิศาลภพ**

Supat Yongpisanpob

Supat.dld@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การบริหารจัดการด้านการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า (2) ปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานด้านการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 8 คน ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมเป็นการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันโดยใช้กลยุทธ์พื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม การแบ่งมอบภารกิจความรับผิดชอบ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในการสนับสนุนภารกิจระหว่างกัน เพื่อลดอัตราการป่วยและตายของม้าที่ติดเชื้อกาฬโรคแอฟริกาในม้า นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานคือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การปฏิบัติงานเข้าทำงานป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าล่าช้า ทั้งนี้แบ่งการดำเนินการเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติการป้องกันและการค้นหาโรค ใช้การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อป้องกันและค้นหาโรคในม้า 2) มิติการรักษา ใช้การณรงค์การฉีดวัคซีนกาฬโรคแอฟริกาในม้า ในสัตว์ชนิดม้า ลา ล่อ อูฐ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สัตว์ที่ยังไม่ได้รับเชื้อ และลดอัตราการตายจากการติดเชื้อที่สูงมากถึงร้อยละ 70-95 3) มิติการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ โดยยึดหลักตาม พ.ร.บ. โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และการประสานขอความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน เข้ามาให้การสนับสนุนมุ่งสำหรับป้องกันแมลง ยากำแมลง และการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับกาฬโรคแอฟริกาในม้า 4) มิติการประสานความร่วมมือด้านนโยบาย ใช้การประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อมอบหมายภารกิจ ติดตามสถานการณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูลในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่รับผิดชอบให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การบูรณาการแก้ไขปัญหา; กาฬโรคแอฟริกาในม้า

Keywords: Management; Solving Integration; African Horse Sickness

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า กรณีศึกษาสำหรับควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์

**นักศึกษาลูกศรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

กาฬโรคแอฟริกาในม้าจัดเป็นโรคติดต่ออุบัติใหม่สำหรับสัตว์ในประเทศไทย โรคนี้เริ่มมีรายงานการระบาดเกิดขึ้นกับม้าในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 25 มีนาคม 2563 จากข้อมูลการสอบสวนโรคของกรมปศุสัตว์รายงานว่า มีม้าป่วยจำนวน 11 คอก แสดงอาการมีไข้สูงมากกว่า 39 องศาเซลเซียส ซึม ไม่กินอาหาร มีน้ำมูก น้ำตาไหล หน้าบวม หายใจลำบาก หอบถี่ เกิดการอักเสบและมีจุดเลือดออกบริเวณเยื่อぶตา เหงือกซีดและเหลือง ร่างกายอ่อนแอและเกิดการตายอย่างเฉียบพลัน ทางกรมปศุสัตว์จึงได้เก็บตัวอย่างสัตว์ป่วยส่งตรวจวินิจฉัยโรคทางห้องปฏิบัติการของสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ ผลสรุปว่าม้าที่ป่วยเป็นกาฬโรคแอฟริกาในม้า (African horse sickness) ซึ่งสาเหตุของโรค (Etiology) เกิดจากเชื้อ Viscerotropic virus จัดเป็น RNA virus ชนิดที่ไม่มีเปลือกหุ้ม อยู่ใน family Reoviridae genus Orbivirus สามารถมีชีวิตที่อุณหภูมิ 37 องศาเซลเซียส ได้นานถึง 37 วัน โดยทั่วไปจะมีระยะฟักตัวนาน 7-14 วัน หรือแค่เพียง 2 วัน ตัวริ้นหรือตัวบี้งเป็นแมลงพาหะนำโรคขนาดเล็กจัดอยู่ในกลุ่ม Culicoides บางครั้งยุง Culex, Anopheles, Aedes spp. และเห็บ Hyalomma, Rhipicephalus spp. เป็นพาหะนำเชื้อด้วย โดยเชื้อไวรัสชนิดนี้สามารถถูกยับยั้งได้ด้วยความร้อนประมาณ 60 องศาเซลเซียส หรือในสารละลายร้อยละ 0.1 ฟอर्मาลินเป็นเวลา 48 ชั่วโมง หรือในสารละลายร้อยละ 0.4 β -propiolactone ซึ่งเป็นอนุพันธ์ของ acetyl ethyleneimine หรือการฉายรังสี และเชื้อจะถูกทำลายได้ด้วยกรดที่มี pH น้อยกว่า 6 หรือด่างเข้มข้นที่มี pH มากกว่า 12 เช่น สารละลายร้อยละ 12 ของกรดอะซิติกหรือกรดซัลฟูริก หรือ สารละลายร้อยละ 1 ของ peroxymonosulfate หรือ สารละลายร้อยละ 3 ของ sodium hypochlorite ในการฆ่าเชื้อโรคได้ หรืออาจใช้น้ำยาฆ่าเชื้อชนิด ฟีนอลหรือไอโอดีนฟอร์กี้ได้ ซึ่งกาฬโรคแอฟริกาในม้ายังไม่มีวิธีการรักษาที่ได้ผลแน่นอน แต่สามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีน polyvalent, หรือชนิด monovalent เมื่อทราบ serotype แล้ว หรือวัคซีนเชื้อตาย ซึ่งมีเฉพาะของไวรัส serotype 4 โดยสัตว์ที่ฉีดวัคซีนต้องสามารถระบุตัวได้ชัดเจน เมื่อพบโรคควรแยกชนิด serotype ของเชื้อไวรัส และในการควบคุมโรคต้องทำลายและกำจัดซากสัตว์ป่วย รวมทั้งควบคุมแมลง (โดยใช้ยากำจัดแมลง ยาไล่แมลง หรือมุ้งป้องกันแมลง) (จตุพร กระจายศรี และจิตรบรรจง ทุมพงษ์, 2563, หน้า 1-8)

รายงานสถานการณ์การระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้า (African Horse Sickness; AHS) จากการสำรวจในประเทศไทยปี พ.ศ. 2563 มีผู้เลี้ยงม้าจำนวน 2,987 ราย ม้าจำนวน 16,890 ตัว รายงานการเกิดโรคในพื้นที่ 12 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ชลบุรี ชัยภูมิ ราชบุรี สระแก้ว สระบุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา นครนายก และฉะเชิงเทรา มีม้าป่วยสะสมจำนวน 592 ตัว มีม้าตายจำนวน 550 ตัว (ข้อมูล ณ วันที่ 28 พฤษภาคม 2563) เกิดโรคมามากที่สุดที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 81) ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ในหลายมิติ อาทิ เช่น ปัญหาการเคลื่อนย้ายม้า ปัญหาการจัดการแข่งขันม้าทั้งภายในประเทศและระดับนานาชาติ ปัญหาเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาด้านความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคล ซึ่งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้าได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้ทำวิจัยทำการศึกษาโดยการนำความรู้หรือข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานในสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ที่เกี่ยวข้องมารวบรวม สังเคราะห์ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ และหา

ข้อสรุปในการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า ของสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า เพราะต้องการศึกษากระบวนการบริหารจัดการและแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการของภาคส่วนต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้า

ขอบเขตในการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการบริหารจัดการด้านการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าของสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ปฏิบัติงานในสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2565

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าของสำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าของสำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ด้วยการศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัย และสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก รวม 8 คน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดมีผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์ ผู้อำนวยการกลุ่มควบคุมป้องกันโรคสัตว์เลี้ยง ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการจัดการสุขภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์ นายสัตวแพทย์ชำนาญการ จำนวน 2 คน และนายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าของสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย เลือกใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้น เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามประกอบด้วย

1. การบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า
2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า
3. แนวทางในการบูรณาการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้า

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารจัดการด้านการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติการป้องกันและการค้นหาโรค 2) มิติในการรักษา 3) มิติการให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ 4) มิติการประสานความร่วมมือในระดับนโยบาย ดังนี้

1. มิติการป้องกันและการค้นหาโรคในม้า

1.1 สภาพปัญหาในมิติของการป้องกันและค้นหากาฬโรคแอฟริกาในม้าพบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้เกี่ยวกับกาฬโรคในม้า และขาดความระมัดระวังในการป้องกันแมลงดูดเลือด การใช้วิธีปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์แบบเดิม ยังคงยึดถือการใช้การรักษาแบบทั่วๆ ไป การให้ยาลดไข้ ลดอักเสบ รวมถึงการเคลื่อนย้ายม้าออกนอกพื้นที่ และนำม้าที่ติดเชื้อเข้ามาแพร่กระจายในพื้นที่ที่ไม่เกิดโรค การขาดวินัย และไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ในการเคลื่อนย้ายม้า การแยกสัตว์ป่วย เพื่อสังเกตอาการ ณ สถานที่กักสัตว์ รวมถึงการปกปิดประวัติการเคลื่อนย้ายม้า ซึ่งทำให้การจำกัดวงของการแพร่ระบาดในการควบคุมและป้องกันโรคทำได้ยาก ดังคำอธิบาย

“จากการแพร่ระบาดของโรคในช่วงที่ผ่านมาปัญหาที่ทางผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัด สระบุรี และทีมสอบสวนโรคพบคือ พฤติกรรมในการป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้า การขาดความร่วมมือในการสอบสวนโรคทั้งการเก็บตัวอย่างเลือดในการตรวจ RT-PCR การไม่แจ้งข้อมูลประวัติของม้า และการเคลื่อนย้ายม้าจากต่างพื้นที่มาในพื้นที่ที่ยังไม่เกิดโรค ซึ่งเกษตรกรหลายรายไม่ให้ความร่วมมือ ปกปิดข้อมูลการเคลื่อนย้ายสัตว์ และการจับบังคับม้าทำได้ยากในการเก็บตัวอย่างเลือด เพื่อส่งตรวจโรคในม้าเชิงรุกทำให้การค้นหาโรคในม้าทำได้ล่าช้า มีการนำม้าที่ติดเชื้อเข้ามาแพร่กระจายในพื้นที่ที่ยังไม่เกิดโรค” (นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ, สัมภาษณ์ 2565)

ทั้งนี้คำอธิบายดังกล่าวสอดคล้องกับนายสัตวแพทย์ชำนาญการ ดังนี้ “เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเลี้ยงม้าเพื่อการแข่งขันทางกีฬาทำให้มีการเคลื่อนย้ายม้าระหว่างพื้นที่ที่ไม่เกิดโรคและพื้นที่ที่เกิดโรคไปมาหาสู่กันด้วยความคุ้นชิน การเลี้ยงม้าแบบไม่แยกสัตว์ป่วย ซึ่งคิดว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดภายในพื้นที่ที่ไม่เกิดโรค แม้ทางกรมปศุสัตว์จะดำเนินการประชาสัมพันธ์มาตรการต่าง ๆ จากทางภาครัฐก็มีเกษตรกรน้อยรายที่จะเชื่อและปฏิบัติ หรือยอมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการเลี้ยงสัตว์” (นายสัตวแพทย์ชำนาญการ, สัมภาษณ์ 2565)

1.2 แนวทางการบริหารจัดการในการป้องกันและค้นหากาฬโรคแอฟริกาในม้าพบว่า เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอและเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัด จะเป็นกลุ่มบุคลากรกลุ่มแรกในการค้นหาโรคในม้า เมื่อได้รับแจ้งจาก

เกษตรกรผู้เลี้ยงม้าจะรายงานโรคให้กับสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ทราบ และทำการเข้า สอบสวนโรคร่วมกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เขตและเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัด เพื่อทำหนังสือแจ้งเตือนในพื้นที่ต่าง ๆ และมีการทำข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกาฬโรคแอฟริกาในม้า รวมถึงการรวบรวมข้อมูลของการฉีดวัคซีนและกระจาย วัคซีนในม้า ลา ล่อ อูฐ รอบจุดเกิดโรคในพื้นที่โซนเกิดโรคและโซนป้องกันโรคและพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงมาจากการวิเคราะห์ทางระบาดวิทยา เพื่อพิจารณาดำเนินการในลำดับถัดมาโดยทันที นอกจากนี้สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ได้กำหนดพื้นที่เผชิญเหตุโรคระบาด (Outbreak response area) เพื่อดำเนินการควบคุมโรค ตามมาตรการในแต่ละพื้นที่ นั้นสามารถแบ่งพื้นที่เผชิญเหตุโรคระบาดได้เป็น 3 โซน คือ โซนพื้นที่เกิดโรค (Infected Zone: อำเภอที่มีพื้นที่รัศมี 20 กิโลเมตรรอบฟาร์มที่มีโรคระบาด) โซนพื้นที่ป้องกันโรค (Protection Zone: อำเภอที่มีพื้นที่รัศมีระหว่าง 20-50 กิโลเมตรรอบฟาร์มที่มีโรคระบาด) โซนพื้นที่เสี่ยงต่อโรค (Risk Zone: อำเภอที่มีพื้นที่รัศมีระหว่าง 50-100 กิโลเมตร รอบฟาร์มที่มีโรคระบาด) ซึ่งตามหนังสือ กรมปศุสัตว์ ที่ กษ 0610.06/ว 20683 เรื่อง มาตรการในการควบคุมเคลื่อนย้ายม้า ภายหลังการดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันกาฬโรค แอฟริกาในม้า (African Horse Sickness) ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2563 เพื่อควบคุม ป้องกัน และกำจัดกาฬโรค แอฟริกาในม้า ให้แก่ม้าในพื้นที่เกิดโรค และพื้นที่ป้องกันโรคในรัศมี 50 กิโลเมตร โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565)

กลุ่มที่ 1 ฟาร์มที่ยังพบม้าป่วยใหม่เพิ่ม มีมาตรการคือ ห้ามเคลื่อนย้ายม้าออกจากคอกที่ติดตั้งมุ้งโดยเด็ดขาด

กลุ่มที่ 2 ม้าที่ฉีดวัคซีนครบ 30 วัน และอยู่ในอำเภอในรัศมี 50 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรคที่ยังพบม้าป่วย ใหม่เพิ่มในระยะเวลา 40 วัน โดยมีมาตรการห้ามเคลื่อนย้ายม้าออกนอกฟาร์ม แต่สามารถนำม้าออกมาเดินใน บริเวณที่เลี้ยงได้ในช่วงเวลา 10.00-16.00 น. โดยให้มีการพ่นหรือทายาไล่แมลงที่ตัวม้าก่อนออกจากคอกทุกครั้ง

กลุ่มที่ 3 ม้าที่ฉีดวัคซีนครบ 30 วัน และอยู่ในอำเภอในรัศมี 50 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรคที่ไม่พบม้าป่วย ใหม่เพิ่มในระยะเวลามากกว่า 40 วัน โดยมีมาตรการสามารถนำม้าออกมาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในอำเภอ และเคลื่อนย้ายภายในอำเภอได้ ในช่วงเวลา 10.00-16.00 น. โดยให้มีการพ่นหรือทายาไล่แมลงที่ตัวม้าก่อนออก จากคอกทุกครั้ง

กลุ่มที่ 4 ม้าที่อยู่ในอำเภอเสี่ยงที่อยู่นอกรัศมี 50-100 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรค มีมาตรการให้สามารถ นำม้าออกมาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในจังหวัด ได้และสามารถเคลื่อนย้ายม้าภายในจังหวัด ระหว่างอำเภอ ในระดับความเสี่ยงเดียวกัน (กลุ่มที่ 4) ได้ ในช่วงเวลา 10.00-16.00 น. โดยให้มีการพ่นหรือทายาไล่แมลงที่ตัวม้า ก่อนออกจากคอกทุกครั้ง

กลุ่มที่ 5 อำเภออื่นนอกเหนือจากกลุ่มที่ 1-4 มีมาตรการให้สามารถนำม้าออกมาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในจังหวัดได้และสามารถเคลื่อนย้ายม้าภายในจังหวัด ระหว่างอำเภอในระดับความเสี่ยงเดียวกัน (กลุ่มที่ 5) ได้ โดยไม่กำหนดช่วงเวลา และให้มีการพ่นหรือทายาไล่แมลงที่ตัวม้าก่อนออกจากคอกทุกครั้ง

โดย ผู้อำนวยการกลุ่มควบคุมป้องกันโรคสัตว์เลี้ยง ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “จากการที่ได้รับมอบหมายให้ ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรค AHS ตั้งแต่เริ่มต้นที่มีการระบาด ซึ่งตอนนั้นเนื่องจากว่าเป็นโรคที่ยัง ไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยจะมีการแจ้งเตือนผู้เลี้ยงม้าว่ามีเหตุการณ์ม้าตายผิดปกติ ซึ่งต่อมาได้มีผล

ตรวจยืนยันว่าเป็นโรคดังกล่าว ดังนั้น ณ ตอนนั้นก็จะมีตั้งแต่การสืบสวนสอบสวนโรคที่จะต้องลงไปพื้นที่ร่วมกับปศุสัตว์จังหวัดและปศุสัตว์เขต และได้มีการทำหนังสือแจ้งเตือนในพื้นที่ต่าง ๆ มีการทำข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกาฬโรคแอฟริกาในม้า รวมถึงส่วนของผู้ที่รวบรวมข้อมูลของการฉีดวัคซีนและกระจายวัคซีนในม้า” (ผู้อำนวยการควบคุมป้องกันโรคสัตว์เลี้ยง, สัมภาษณ์ 2565)

สำหรับ นายสัตวแพทย์ชำนาญการ ได้อธิบายว่า “ถ้าเกี่ยวกับการป้องกันโรค ก็จะมีการเข้าไปในพื้นที่เพื่อให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ แต่ถ้าจะเป็นปัญหาก็คือ เกษตรกรในพื้นที่ ปกติม้าจะอยู่ในคอก แต่จะไม่กางมุ้ง และเรื่องการป้องกันให้กางมุ้งที่ค่าที่ 32 ตา เกษตรกรก็จะแจ้งว่าไม่มีขาย หาไม่ได้เกี่ยวกับอุปกรณ์ป้องกัน และอีกส่วนหนึ่งก็คือ เกษตรกรไม่สามารถกางมุ้งได้ตลอดเวลา” (นายสัตวแพทย์ชำนาญการ, สัมภาษณ์ 2565) และเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับนายสัตวแพทย์ปฏิบัติการที่อธิบายว่า “ในฐานะผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ก็จะทำางานร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด โดยจริง ๆ แล้วโรคเป็นโรคอุบัติใหม่ การทำงานจะต้องทำงานร่วมกันหลาย ๆ หน่วยงาน ซึ่งตามมาตรการแล้วจะเน้นการทำงานแบบเชิงรุก เพื่อค้นหาจำนวนเกษตรกรหรือผู้ประกอบการที่เลี้ยงม้า เพื่อค้นหาโรคว่ามีในพื้นที่ไหนบ้าง” (นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ, สัมภาษณ์ 2565)

ทั้งนี้คำอธิบายดังกล่าวสอดคล้องกับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์ ดังนี้ “การบริหารจัดการเป็นต้นแบบที่ดีของการบริหารจัดการที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (public private partnership) ในส่วนของกรมปศุสัตว์ อาจารย์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตวแพทย์ภาคเอกชน เพราะว่ามีชมรมหมอม้า ซึ่งค่อนข้างจะรวมตัวกันเข้มแข็ง หรือแม้กระทั่งสมาคมเช่นสมาคมม้าขี่ม้าแข่งต่างๆ และรวมถึงผู้เลี้ยงม้า องค์กรสวนสัตว์ และหน่วยงานอื่นๆ เช่น ทหารม้า ซึ่งในรูปแบบจะค่อนข้างชัดเจนเนื่องจากมีคณะกรรมการชุดนี้ เพราะฉะนั้นจะชัดเจนว่าทุกหน่วยงานร่วมมือตั้งแต่มีคณะกรรมการ มีการจัดทำให้ทราบสถานการณ์ และมีการจัดทำแผนว่าจะมีขั้นตอนอย่างไร และความเห็นชอบของคณะกรรมการชุดดังกล่าวกรมปศุสัตว์ก็จะเอาไปใช้ต่อ ซึ่งเป็นการทำงานที่ใช้รูปแบบคณะกรรมการทำงานแบบเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการประชุมหลายรอบ และการบริหารจัดการจะมีในส่วนของส่วนกลาง (Core group) ซึ่งจะเป็นด้าน Technical support คณะกรรมการเกี่ยวกับวิชาการ ซึ่งในส่วนกลางนี้จะประกอบด้วยอาจารย์มหาวิทยาลัย กรมปศุสัตว์ และรวมไปถึงหน่วยงานต่างประเทศ เพราะว่า ณ ตอนนั้นโรคดังกล่าวเป็นโรคใหม่และเป็นโรคจากแมลงพาหะที่นำโรคเข้ามาแรกๆ ในประเทศไทย ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ (Emerging Infectious Diseases) และก็มีรูปแบบแนวทางซึ่งองค์ความรู้จะได้จากต่างประเทศค่อนข้างมาก คือ มีผู้เชี่ยวชาญ และมีการประสานงาน ซึ่งในเรื่องของความร่วมมือก็จะมีตัวอย่างที่ดี ทั้งในรูปแบบของกรรมการ และมีการบริหารจัดการที่เป็นความร่วมมือของเรื่องงบประมาณ ตัวอย่างเช่น ณ ตอนนั้นเนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่จึงยังไม่มียงบประมาณตั้งเอาไว้ ซึ่งงบประมาณในการจัดซื้อวัคซีนและมุ้งในช่วงแรกก็จะมีปัญหาที่จะได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณในส่วนนี้จากทางภาคเอกชนและสมาคมต่างๆ” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์, สัมภาษณ์ 2565)

1.3 การบูรณาการการแก้ไขปัญหาในการป้องกันและการค้นหากาฬโรคแอฟริกาในม้า โดยผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ มีแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ทั้งในเรื่องการให้การรักษา การเฝ้าระวังตรวจตรา และการให้ความช่วยเหลือ โดยเมื่อหน่วยงานใน

ระดับปศุสัตว์อำเภอหรือระดับปศุสัตว์จังหวัดสงสัยว่าม้าในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้รับการติด กาฬโรคแอฟริกาในม้า จะดำเนินการประสานงานแจ้งเหตุให้สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ทราบโดยทันที เพื่อดำเนินการ สอบสวนโรคและตรวจยืนยันผล และส่งมอบการดูแลรักษาให้แก่ปศุสัตว์อำเภอหรือปศุสัตว์จังหวัดเป็นผู้ทำ การรักษาและติดตามอาการป่วยต่อไป และขอความร่วมมือในภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน เรื่องของการเลี้ยงม้าทั้งหมด เช่น ทหาร มหาวิทยาลัย หน่วยงานนอก สถาน เสาวภา เข้ามาร่วมมือกันในการบูรณาการ การทำงานป้องกันและการค้นหากาฬโรคแอฟริกาในม้า เพื่อป้องกันการลักลอบเคลื่อนย้ายม้า ลา ล่อ อูฐ และม้าลายเข้าสู่ พื้นที่ที่ยังไม่เกิดโรค

2. มิติในการรักษา

2.1 สภาพปัญหาในการรักษาม้าที่ติดเชื้อม้าโรคแอฟริกาในม้าคือ ม้าที่ได้รับการติดเชื้อมีอัตราการ ตายสูงมากถึงร้อยละ 70-95 ทำให้การรักษาไม่ค่อยประสบความสำเร็จ ในม้าที่ติดเชื้อในรูปแบบ เจ็บพลัน (acute หรือ mixed form) และรูปแบบแบบกึ่งเจ็บพลัน (subacute edematous หรือ cardiac form) ส่งผลต่อเนื่องทำให้เกิดการสูญเสียในม้าและเกษตรกร และในการจับบังคับสัตว์ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจาก ต้องใช้ความคุ้นเคยและความชำนาญในการจับบังคับสัตว์ อีกทั้งจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ โดยสิ่งสำคัญ ที่สุดในมิติของการรักษา คือ การรณรงค์การฉีดวัคซีนกาฬโรคแอฟริกาในม้าในม้า ลา ล่อ อูฐ รอบจุดเกิดโรค ในพื้นที่โซนเกิดโรคและโซนป้องกันโรคและพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สัตว์ที่ยังไม่ได้รับเชื้อ ในการลดอัตราการตายที่จะเกิดขึ้น

2.2 แนวทางการบริหารจัดการในการรักษาม้าที่ติดเชื้อม้าโรคแอฟริกาในม้าของสำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ แบ่งลักษณะของม้าที่ป่วยออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 แบบเจ็บพลันรุนแรง (peracute หรือ pulmonary form) สัตว์จะมีไข้สูง และแสดง อาการทางระบบทางเดินหายใจอย่างรุนแรง รุจมูกขยาย ยืดคอไปข้างหน้า หายใจลำบาก ไอ มีน้ำมูกเป็นฟองสี เหลืองขุ่น (frothy serofibrinous) สัตว์จะตายภายใน 2-3 ชั่วโมงหลังจากแสดงอาการ

รูปแบบที่ 2 แบบกึ่งเจ็บพลัน (subacute edematous หรือ cardiac form) สัตว์จะมีไข้สูง ประมาณ 3-6 วัน หลังจากนั้นไข้จะลดลง และมีอาการบวมหน้าบริเวณขมับ (supraorbital fossae) เปลือกตา แก้ม ริมฝีปาก ลิ้น บริเวณขากรรไกร คอ ไหล่ และหน้าอก แต่ไม่พบการบวมหน้าในส่วนล่างของลำตัว เช่น ขา นอกจากนี้จะมีอาการซึม เสียดื่มน้ำ มีจุดเลือดออกบริเวณลิ้นและเยื่อเมือก สัตว์จะตายจากภาวะหัวใจล้มเหลว หากสัตว์หายป่วย อาการบวมหน้าจะลดลงใน 3-8 วัน

รูปแบบที่ 3 แบบเจ็บพลัน (acute หรือ mixed form) สัตว์จะแสดงอาการทั้งทางระบบทางเดิน หายใจและมีภาวะบวมหน้า โดยใช้วิธีการรักษาแบบบรรเทาอาการตามลักษณะที่ปรากฏ

รูปแบบที่ 4 แบบไม่รุนแรง (horse sickness fever) สัตว์จะมีไข้ประมาณ 3-8 วัน โดยไข้จะลด ในตอนเช้า และมีไข้สูงในตอนบ่าย อาการอื่นๆ ที่อาจพบได้ คือ ซึม เบื่ออาหาร บวมหน้าบริเวณขมับ เยื่อเมือกมีจุด เลือดออก และหัวใจเต้นเร็ว สัตว์ที่ป่วยแบบไม่รุนแรงมักหายจากอาการป่วยได้เอง

โดยการบริหารจัดการในการรักษาม้าที่ติดเชื้อกาฬโรคแอฟริกาในม้าในรูปแบบเฉียบพลัน รุนแรง (peracute หรือ pulmonary form) และรูปแบบกึ่งเฉียบพลัน (subacute edematous หรือ cardiac form) มักจะไม่ทันเวลาและไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีความรุนแรงของโรคเป็นอย่างมาก ส่วนม้าที่ติดเชื้อกาฬโรคแอฟริกาในม้าในรูปแบบเฉียบพลัน (acute หรือ mixed form) และรูปแบบไม่รุนแรง (horse sickness fever) จะใช้แนวทางการรักษาแบบพยุ้อาการเพื่อบรรเทาอาการตามลักษณะที่ปรากฏ

2.3 การบูรณาการการแก้ไขปัญหาในการรักษากาฬโรคแอฟริกาในม้า ซึ่งกาฬโรคแอฟริกาในม้าเป็นโรคอุบัติใหม่เมื่อม้าได้รับเชื้อไวรัสดังกล่าวจะทำให้เกิดการตายแบบเฉียบพลัน เนื่องจากม้าในประเทศไทยยังไม่เคยมีภูมิคุ้มกันต่อกาฬโรคแอฟริกาในม้า ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การรณรงค์การฉีดวัคซีนกาฬโรคแอฟริกาในม้า ในสัตว์ชนิด ม้า ลา ล่อ อูฐ รอบจุดเกิดโรคในพื้นที่โซนเกิดโรคและโซนป้องกันโรคและพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงมาจากการวิเคราะห์ทางระบาดวิทยา ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการฉีดวัคซีนรอบจุดเกิดโรคทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ความรู้และชี้แจงเจ้าของสัตว์ในประเด็นต่าง ๆ เช่น เหตุผลที่ต้องมีการฉีดวัคซีน การปฏิบัติกับสัตว์ที่ฉีดวัคซีน และผลกระทบภายหลังฉีดวัคซีน รวมทั้งอาจมีการสูญเสียสัตว์จากผลข้างเคียงของการใช้วัคซีน

ขั้นตอนที่ 2 ช่วงระหว่างการฉีดวัคซีนต้องป้องกันแมลงดูดเลือด และต่อเนืองภายหลังการฉีดวัคซีนอีกอย่างน้อย 30 วัน หรือมีวิธีป้องกันไม่ให้แมลงดูดเลือดไปกัดม้าเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 30 วันหลังจากฉีดวัคซีน พร้อมทั้งมีมาตรการในการลดประชากรแมลงดูดเลือดในบริเวณพื้นที่เลี้ยงม้า

ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นทะเบียนม้าทุกตัว โดยการติดไมโครชิพและลงข้อมูลในฐานข้อมูล NID

ขั้นตอนที่ 4 ก่อนฉีดวัคซีนให้ตรวจสอบสุขภาพสัตว์ เช่น วัดอุณหภูมิตัวสัตว์ (หากมีไข้ไม่ให้ฉีดวัคซีนและ กักแยกสัตว์ในมุ้งเพื่อดูอาการ) และเก็บตัวอย่างเลือดมาส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจดูการติดเชื้อด้วยวิธี RT-PCR และตรวจระดับภูมิคุ้มกัน ด้วยวิธี ELISA เก็บซีรัม เพื่อเป็นซีรัมแบ่งดี

- กรณีที่ผล RT-PCR เป็นบวก ให้ดำเนินการแยกสัตว์ออกจากฝูง และดำเนินการป้องกันแมลงดูดเลือด เพื่อลดการแพร่กระจายของโรค

- กรณีที่ผล RT-PCR เป็นลบ ให้ดำเนินการฉีดวัคซีน (หากม้าตั้งท้องให้พิจารณาการให้วัคซีนเป็นรายๆ ไป ตามดุลยพินิจจากสัตวแพทย์) โดยในการฉีดวัคซีนจะมีหนังสือตามความยินยอมจากเจ้าของทุกราย และติดตามอาการข้างเคียงภายหลังจากฉีดวัคซีนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 72 ชั่วโมง (หากแสดงอาการข้างเคียง ให้ดูและรักษาตามอาการ)

ขั้นตอนที่ 5 ในสัตว์กลุ่มเสี่ยงที่ไม่แสดงอาการ เช่น อูฐ ม้าลาย หรือสัตว์ในตระกูลเดียวกันให้เก็บตัวอย่างเลือดตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อยืนยันภาวะการติดเชื้อแฝงในตัวสัตว์

- กรณีที่ผล RT-PCR เป็นลบ และไม่ระดับภูมิคุ้มกันต่อโรคนี ให้ดำเนินการฉีดวัคซีนเช่นเดียวกับม้า

- กรณีที่ผล RT-PCR เป็นบวก ให้กักสัตว์แยกในมุ้ง และพ่นยาไล่แมลงบนตัวสัตว์ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายโรค

- กรณีที่ผล RT-PCR เป็นลบ และมีระดับภูมิคุ้มกันต่อโรค ให้สัตว์อยู่ตามปกติ โดยไม่ต้องทำการฉีดวัคซีน

ขั้นตอนที่ 6 ภายหลังการฉีดวัคซีนให้ทำความสะอาดฆ่าเชื้ออุปกรณ์ที่ใช้ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการฉีดวัคซีนทุกครั้ง และห้ามนำอุปกรณ์จำพวกเข็มและกระบอกฉีดยาที่ใช้ในการฉีดวัคซีนมาใช้ซ้ำ โดยให้ใช้ 1 เข็มต่อ 1 กระบอกฉีดยาต่อม้า 1 ตัว เท่านั้น

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินภูมิคุ้มกันโรคภายหลังฉีดวัคซีน 28-30 วัน โดยการสุ่มเก็บตัวอย่างเลือดม้าที่มีการฉีดวัคซีนแล้ว 28-30 วัน เพื่อดูการตอบสนองของภูมิคุ้มกันหลังจากฉีดวัคซีนด้วยวิธี ELISA ร่วมกับ SN

ในการนี้ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการจัดการสุขภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์ ได้อธิบายว่า “ปัญหาที่พบน่าจะเป็นช่วงแรก ๆ ที่ตายแบบเฉียบพลัน ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เข้าไปไม่ทัน แต่เมื่อตรวจพบแล้วที่เกิดจากเชื้ออะไรก็สามารถนิยามอาการของโรคได้ เพราะฉะนั้นช่วงหลังอัตราการตายของโรคก็จะลดลง ร่วมกับมีการฉีดวัคซีน มีการป้องกันโรคก่อนการฉีดวัคซีน การให้ความรู้ ช่วงหลังการตายก็จะลดลง และเมื่อมีการป่วยก็สามารถเข้าไปปฏิบัติการได้ไวขึ้น” (ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการจัดการสุขภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์, สัมภาษณ์ 2565) ซึ่งคำอธิบายดังกล่าวสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์ดังนี้ “วัคซีนจะเป็นเรื่องของการป้องกันโรคและควบคุมโรค ในส่วนการรักษา ด้วยลักษณะของโรคนี้นี้จะไม่เหมือนกับโรคล้มปี สกิ้นในโคกระบือ โรคนี้นั้นส่วนใหญ่ถ้าเป็นจะตายทันที รักษาไม่ทัน ดังนั้น ความท้าทายคือจะต้องไม่ให้ม้าป่วยเป็นโรคดังกล่าว ไม่ให้ติดเชื้อมาก่อน ซึ่งจะเป็นคนละประเด็นกัน และมีช่วงหนึ่งที่จะใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ใหม่ จึงมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย โดยจะมีแอปพลิเคชันที่ใช้ทำนายลมว่าลมไปทางไหน ฝนไปทางไหน แล้วก็ดำเนินการวางแผนฉีดวัคซีน ฟันยาฆ่าแมลงดักไว้ เนื่องจากโรคดังกล่าวไปกับแมลง” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์, สัมภาษณ์ 2565)

3. มิติในการให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ

3.1 สภาพปัญหาในการให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคแอฟริกาในม้า คือ ก้าวโรคแอฟริกาในม้าไม่ได้ถูกบรรจุในแผนการชดใช้ค่าเสียหาย และบุคลากรบางรายขาดความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้เกิดความกลัว และถูกข่มขู่ความผิดจากหน่วยงานตรวจสอบภายนอก รวมถึงการรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ พ.ร.บ. โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และขั้นตอนการขอรับเงินชดใช้เมื่อได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคแอฟริกาในม้า

โดยนายสัตวแพทย์ปฏิบัติการได้อธิบายว่า “การจะได้รับความช่วยเหลือต้องเป็นโรคที่อยู่ใน พ.ร.บ. หรือข้อกฎหมายของกรมปศุสัตว์ แต่ว่าโรคนี้เป็นที่อุบัติใหม่ ในช่วงแรกที่เจอโรคนี้นี้จึงไม่อยู่ในโรคที่บรรจุในแผนการชดใช้ค่าเสียหาย แต่โดยปกติแล้วถ้าเป็นโรคที่มีอยู่แล้ว เช่น EIA ซึ่งถ้าเราจำเป็นที่จะต้องทำลายสัตว์ดังกล่าวเพื่อระงับการแพร่ของโรค ก็จะมีการชดใช้ค่าเสียหายร้อยละ 75 ของราคาประเมินตัวสัตว์ แต่โรคนี้นั้นส่วนใหญ่เมื่อเกิดโรคแล้วจะตายเลยโดยเฉียบพลัน จึงไม่มีการชดใช้ค่าเสียหายจากโรคนี้นี้” (นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ, สัมภาษณ์ 2565)

ทั้งนี้คำอธิบายดังกล่าวสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์ ดังนี้ “สำหรับการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบทางกรรมปศุสัตว์จะไม่ได้ช่วยเหลือในกรณีที่มาตาย แต่ทางกรรมปศุสัตว์ จะมีการช่วยเหลือในส่วนของการป้องกันและควบคุมโรคในกลุ่มคนเลี้ยงม้ารายย่อยมากกว่า” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์, สัมภาษณ์ 2565)

3.2 แนวทางการบริหารจัดการให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค แอฟริกาในม้า นั้น พบว่า จะมีการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบตาม พ.ร.บ. โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 มาตรา 13 ข้อ 4 ดังนี้ “การทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคระบาด หรือ สัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด ทั้งนี้ ให้ชดใช้ ราคาแก่เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์ไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของราคาสัตว์หรือซากสัตว์ซึ่งอาจขายได้ในตลาดท้องที่ ก่อนเกิดโรคระบาด ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่กรณีที่เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์ ได้แจ้งใจกระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้”

3.3 การบูรณาการการแก้ไขปัญหาในมิติของการให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคแอฟริกาในม้าคือ มีประสานขอความร่วมมือในภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการเลี้ยงม้าทั้งหมด เช่น ทหาร มหาวิทยาลัย หน่วยงานนอก สถานเสาวภา เข้ามาให้การสนับสนุนมุ่งสำหรับ ป้องกันแมลง ยาฆ่าแมลง และการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับกาฬโรคแอฟริกาในม้า สำหรับแก้ไขปัญหา กรณีเกิดความล่าช้า หรือเกิดการตกหล่นของข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ โดยมีการสั่งการให้ ปศุสัตว์เขต ปศุสัตว์จังหวัด และปศุสัตว์อำเภอในแต่ละพื้นที่ให้การสนับสนุนภารกิจต่าง ๆ ที่ได้รับการแจ้งโรค จากเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนภารกิจในการรักษาม้า การติดตั้งมุ้ง การขอรับค่าชดใช้ หรือการพ่นยาฆ่าแมลง เพื่อป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าให้กับเกษตรกร พร้อมทั้งเป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ให้กับ เกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงประสานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแผนปฏิบัติงานและ มาตรการของกรรมปศุสัตว์ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. มิติในการประสานความร่วมมือในระดับนโยบาย

มิติในการประสานความร่วมมือในระดับกรม ในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคแอฟริกาในม้า ได้ดำเนินการประสานความร่วมมือในภาครัฐและเอกชน ร่วมกับผู้แทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สมาคมผู้เลี้ยงม้าแห่งประเทศไทย สมาคมขี่ม้าแห่งประเทศไทย สโมสรขี่ม้า กลุ่มผู้เลี้ยงม้า องค์กรสวนสัตว์ หน่วยม้า ทรงประจำพระองค์ กรมการสัตว์ทหารบก กองพันทหารม้าที่ 29 รักษาพระองค์ สัตวแพทย์สภา สัตวแพทย์สมาคม สมาคมสัตวแพทย์โลก อาจารย์จากภาคมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคในม้า กองสารวัตรและกักกัน สถาบันสุขภาพ สัตว์แห่งชาติ กองความร่วมมือด้านการปศุสัตว์ระหว่างประเทศ สำนักเทคโนโลยีชีวภัณฑ์สัตว์ สำนักกฎหมาย กองสวัสดิภาพสัตว์และสัตวแพทย์บริการ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อมอบหมายภารกิจ ติดตาม สถานการณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคแอฟริกาในม้าใน พื้นที่ที่รับผิดชอบ และให้ปศุสัตว์เขตมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้บริหารสถานการณ์ ประสานงานทุกหน่วยงานใน

พื้นที่รวมถึงสั่งการมอบหมายภารกิจให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีการประชุมเพื่อรับทราบสถานการณ์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ และมอบนโยบายในการบริหารจัดการการแพร่ระบาดของ กาฬโรคแอฟริกาในม้าทั้งในส่วนของการนโยบายในระดับปศุสัตว์จังหวัดและนโยบายในระดับปศุสัตว์อำเภอ ให้แก่ หัวหน้าส่วนราชการที่รับผิดชอบ ซึ่งก่อให้เกิดการทำงานที่สอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันของส่วน ราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับกรม ตั้งแต่ระดับหัวหน้าส่วนราชการ จนถึงเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

สำหรับ แผนการปฏิบัติงานการสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับ กาฬโรคแอฟริกาในม้า มีดังนี้ (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565)

(1) มีการหารือเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการกำจัดกาฬโรคแอฟริกาในม้า (African Horse Sickness; AHS) เพื่อ คืบคลานปลอดโรคของประเทศไทยจากองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ

(2) ร่วมบูรณาการจากหน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ มหาวิทยาลัย สัตวแพทยสภา สัตวแพทยสมาคม แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมาคมชมรมสัตวแพทย์ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่และที่ปรึกษาฟาร์มม้า ในทุกมิติ เช่น การเฝ้าระวังโรคและการแจ้งโรค การดำเนินการควบคุมโรคในมาตรการต่างๆ การให้ความรู้ผู้เลี้ยงม้า การฉีดวัคซีน เป็นต้น

(3) แจ้งการเกิดโรคให้องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศทราบการเกิดโรคและสถานการณ์โรคตามขั้นตอน

(4) หากมีการเกิดโรคตามแนวชายแดน มีการเตือนภัยประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับโรค

(5) มีความร่วมมือในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคในภูมิภาค

โดยผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “การที่ร่วมกับหน่วยงาน อื่น ก็จะมีช่องว่างเรื่องของการไม่เข้าใจ ก็ต้องมีการนำเข้าสู่เวทีในการอธิบายชี้แจง เช่น ในเรื่องของกาฬโรค เป็น พื้นที่ปลอดโรค จะต้องมิตัวแทนในการเฝ้าระวัง (Sentinel) จะเข้าไปดูว่าไม่มีเชื้อในพื้นที่จริง ๆ และปัญหาของ Sentinel คือ จะนำสัตว์จากที่ไหนเพื่อทำการเป็น Sentinel ซึ่งเป็นการขอความร่วมมือกับภาคเอกชนก็ยาก เพราะการจะนำสัตว์เข้าไปในพื้นที่เขา จะมีทั้งปัญหาเรื่องงบประมาณ ที่อยู่ อาหาร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ยากกว่า การบริหารจัดการพอสมควร แต่การขอได้รับความร่วมมือก็พอที่จะอาศัยทางบริษัทมาแทนที่ และช่วยสนับสนุน เรื่องหญ้าอาหารแทนเพื่อที่จะลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ส่วนที่อยู่ต้องอาศัยฟาร์มที่มีอยู่แล้ว เช่น สวนสัตว์ต่าง ๆ แต่ก็ ยังมีข้อบังคับอื่นๆ ที่จะนำสัตว์เข้ามา” (ผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, สัมภาษณ์ 2565)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานด้านการควบคุมและป้องกันกาฬโรค แอฟริกาในม้าที่สำคัญคือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้า ทำงานได้ล่าช้าหรือทำงานไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของ กรมปศุสัตว์ เช่น วัคซีนกาฬโรคแอฟริกาในม้า การเคลื่อนย้ายสัตว์ งบประมาณ เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปสรรคเพียง เล็กน้อยและสามารถเร่งแก้ไขให้ประสบความสำเร็จในการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าได้จนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าสภาพปัญหาในการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าคือ เกษตรกร ยังขาดความรู้เกี่ยวกับกาฬโรคในม้า และขาดความระมัดระวัง ในการป้องกันแมลงดูดเลือด การใช้วิธีปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์แบบเดิม ยังคงยึดถือการใช้การรักษาแบบทั่ว ๆ ไป การให้ยาลดไข้ ลดอักเสบ รวมถึง การเคลื่อนย้ายม้าออกนอกพื้นที่ และนำม้าที่มีการติดเชื้อเข้ามาแพร่กระจายในพื้นที่ที่ไม่เกิดโรค การขาดวินัย และไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ในการเคลื่อนย้ายม้า การแยกสัตว์ป่วย เพื่อสังเกตอาการ ณ สถานที่กักสัตว์ รวมถึงการปกปิดประวัติการเคลื่อนย้ายม้า ซึ่งทำให้การจำกัดวงของการแพร่ระบาดในการควบคุมและป้องกันโรคทำได้ยาก โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์ชญา วุฒินัฏฐนนท์ (2563) ที่ได้ทำการศึกษา “การจัดการปัญหาและการควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ของหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานคือ ประชาชนพยายามลักลอบเข้าพื้นที่โดยไม่ผ่านการคัดกรอง ตลอดจนปกปิดข้อมูล และละเลยการปฏิบัติตามมาตรการด้านการป้องกันโรค และในกรณีปัญหาที่เกิดจากกาฬโรคแอฟริกาในม้าไม่ได้ถูกบรรจุในแผนการชดเชยค่าเสียหาย และบุคลากรบางรายขาดความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้เกิดความกลัว และถูกข่มขู่ความผิดจากหน่วยงานตรวจสอบภายนอก รวมถึงการรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ พ.ร.บ. โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และขั้นตอนการขอรับเงินชดเชยเมื่อได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้า สอดคล้องกับผลการวิจัยของเอราวัณ ฤกษ์ชัย (2563) ที่ได้ศึกษาการนำนโยบายป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ไปปฏิบัติ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่านโยบายด้านการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ โดยมีปัญหาและอุปสรรคที่พบในการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ บุคลากรไม่เพียงพอ และไม่มีความรู้เฉพาะเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนขาดความตระหนัก และมีระเบียบในการเบิกจ่ายไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน

แนวทางการบริหารจัดการควบคุมและป้องกันกาฬโรคแอฟริกาในม้าคือ ใช้กลไกในระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับปศุสัตว์เขต ปศุสัตว์จังหวัด และปศุสัตว์อำเภอ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กระบวนการในการป้องกันและการค้นหากาฬโรคแอฟริกาในม้า การรักษาม้าที่ติดเชื้อ จนถึงการใช้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ โดยใช้การบริหารงานในลักษณะของการแบ่งแยกการทำงานตามภารกิจและหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการในระดับกรม ซึ่งสังเกตได้จากกระบวนการในการป้องกันและการค้นหากาฬโรคแอฟริกาในม้า โดยมอบหมายให้ปศุสัตว์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ ในด้านของการรักษาม้าที่ป่วยจากการติดเชื้อกาฬโรคแอฟริกาในม้า มอบหมายให้ปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้ดำเนินการ และในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบได้ มอบหมายให้สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งแนวทางในการบริหารจัดการดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีองค์การที่เป็นทางการ ของ Fayol (อ้างใน ทองใบ สุดชาติ, 2543, หน้า 6) ที่กล่าวถึงหลักของการแบ่งแยกงานกันทำ หรือการสร้างความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งก่อให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากมนุษย์ต่างมีทักษะในการทำงานที่แตกต่างกัน และปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับจำนวนม้าที่ป่วยของประเทศ ไทยลดลงเป็นศูนย์นั้นคือ สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์มีการปรับรูปแบบของการบริหารจัดการการ

แพร่ระบาดของโรคแอฟริกาในม้าตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถเห็นได้จาก การกำหนดพื้นที่เผชิญเหตุโรคระบาด (Outbreak response area) เพื่อดำเนินการควบคุมโรคตามมาตรการในแต่ละพื้นที่โดยการตรวจค้นหาโรคเชิงรุก การปรับรูปแบบวิถีชีวิตการเลี้ยงสัตว์แบบเดิมให้มีการเลี้ยงม้าแบบอยู่ภายในมุ้ง ซึ่งการบริหารในลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมในองค์กร ประเททนวัตกรรมจัดการ/ นวัตกรรมการบริหาร (Management Innovation) ซึ่ง ภาณุ ลิ้มมานนท์ (อ้างใน วิโรจน์ ก่อสกุล, 2564, หน้า 49) ได้อธิบายว่า การสร้างนวัตกรรมทางการจัดการองค์กรจะต้องใช้ความรู้ทางการบริหารมาปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ซึ่งรูปแบบการบริหารจะเป็นไปในลักษณะการมีส่วนร่วมของพนักงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความคิดเห็นใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า/ประชาชน เป็นต้น ประกอบกับ Osborne & Brown (2005, pp. 113-214) ได้กล่าวถึงการบริหารกระบวนการสร้างนวัตกรรมในองค์กรภาครัฐในแนวคิดการมองเป็นกลุ่ม (Building block approach) เกี่ยวกับการปรับปรุงกระบวนการทำงาน (Process improvement) โดยให้ความสนใจในกระบวนการและการส่งมอบบริการสาธารณะแก่ผู้ใช้บริการ

การบูรณาการการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคแอฟริกาในม้าคือ มีการบูรณาการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีการทำงานแบบสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามหน้าที่ ซึ่งสามารถเห็นได้จากการขอความร่วมมือในภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการเลี้ยงม้าทั้งหมด เช่น ทหาร มหาวิทยาลัย หน่วยงานนอก สถานเสาวภา เข้ามาให้การสนับสนุนมุ่งสำหรับป้องกันแมลง ยาฆ่าแมลง และการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับกาฬโรคแอฟริกาในม้า ซึ่งการบูรณาการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดในการร่วมมือในการปฏิบัติงานของ สำเภา สมบูรณ์ (2555, หน้า 16) กล่าวไว้ว่า การร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นการทำงานในลักษณะทีม โดยมีการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่เข้ามาร่วมปฏิบัติงานกัน และมีเป้าหมายของภารกิจร่วมกัน โดยมีการกำหนดบทบาทของผู้ปฏิบัติงานของแต่ละคน มีการมอบหมายภารกิจ และมีการกำหนดแผนงานในการดำเนินงาน สร้างการติดต่อสื่อสาร และมีการประสานงานระหว่างกันกัน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามภารกิจเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และในบางปัญหาพบว่า หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยลำพัง สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ได้กำหนดให้มีหน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนการปฏิบัติการ ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ไม่เพียงพอในการดำเนินงาน การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ เป็นต้น สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ ได้ประสานความร่วมมือกับทางทหารในการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการสนับสนุนยาฆ่าแมลงและการให้กำลังพล เพื่อช่วยเข้าไปติดตั้งมุ้งป้องกันแมลงให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงม้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการบูรณาการของ Ken Deutsche (อ้างถึงในประเด่น แบนปิง, 2561, หน้า 42) ได้อธิบายว่า การบูรณาการต้องมีความสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงาน โดยการพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมมือกัน และก่อให้เกิดสิ่งใหม่ เนื่องจากหน่วยงานแต่ละหน่วยไม่สามารถทำให้สำเร็จได้โดยลำพัง หรือก่อให้เกิดความสำเร็จในภารกิจนั้น

การประสานความร่วมมือในระดับนโยบายคือ ได้ดำเนินการในภาครัฐและเอกชน ร่วมกับผู้แทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สมาคมผู้เลี้ยงม้าแห่งประเทศไทย สมาคมขี่ม้าแห่งประเทศไทย สโมสรขี่ม้ากลุ่มผู้เลี้ยงม้า องค์กรสวนสัตว์ หน่วยงานทรงประจำพระองค์ กรมการสัตว์ทหารบก กองพันทหารม้าที่ 29 รักษา

พระองค์ สัตวแพทยสภา สัตวแพทยสมาคม สมาคมสัตวแพทย์โลก อาจารย์จากภาคมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคในม้า กองสารวัตรและกักกัน สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กองความร่วมมือด้านการปศุสัตว์ระหว่างประเทศ สำนักเทคโนโลยีชีวภัณฑ์สัตว์ สำนักกฎหมาย กองสวัสดิภาพสัตว์และสัตวแพทย์บริการ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อมอบหมายภารกิจ ติดตามสถานการณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้าในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ทำให้การปฏิบัติการกิจสำเร็จลงได้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้า ไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จโดยลำพังต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) มาตรา 76 ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และสอดคล้องกับความหมายของการบริหารราชการแบบบูรณาการของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ม.ป.ป., หน้า 2) คือ การบริหารที่ทุกหน่วยงานทำงานแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์เป็นหลักเป็นการทำงานหลายหน่วยงานโดยอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกันเฉพาะด้านทำงานภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักของยุทธศาสตร์เดียวกันโดยร่วมกันคิดร่วมกันทำงานโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์มุ่งสู่ผลสำเร็จและเป้าหมายของงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความประหยัดเสริมสร้างประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการทำงานเป็นหลักทั้งในลักษณะของการทำงานข้ามกระทรวง กระทรวงเดียวกันแต่ต่างกรมหรือกรมเดียวกันแต่ต่างกองรวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมในการทำงานกับภาครัฐในระบบเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนด ระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติในด้านการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบให้เกิดความชัดเจน และคล่องตัวในปฏิบัติ
2. การเพิ่มอัตราของผู้ปฏิบัติงาน ควรพิจารณาให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานและมีความเหมาะสมกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานในพื้นที่ควรสร้างองค์ความรู้ และความตระหนักเกี่ยวกับการควบคุม ป้องกันการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้าให้แก่เกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น
2. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอในแต่ละพื้นที่ควรทำงานเชิงรุกมากขึ้น และมีการตรวจสอบติดตามอยู่ตลอด เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายม้าทั้งการนำเข้า-นำออกจากพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อควบคุมพาหะและการนำโรคอื่นๆ เข้ามาในพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักให้ครอบคลุมถึง ปศุสัตว์เขต ปศุสัตว์จังหวัด ปศุสัตว์อำเภอ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้า เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้าในพื้นที่
2. ควรทำการศึกษาความเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงม้าที่มีต่อการบริหารจัดการแพร่ระบาดของกาฬโรคแอฟริกาในม้า

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2565). *แจ้งรายงานสัตว์ป่วยตายสงสัยโรค AHS. คั่นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2565*, จาก <https://sites.google.com/view/ahs-report/แจ้งพบสัตว์ป่วยตายสงสัย?authuser=0>
- จตุพร กระจายศรี และจิตบรรจง ทุมพงษ์. (2563). *กาฬโรคแอฟริกาในม้า โรคติดต่ออุบัติใหม่ในประเทศไทย. วารสารวิชาการ, 9(1), 1-8.*
- ทองใบ สุธาจารย์. (2543). *ภาวะผู้นำและการจูงใจ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี: คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ประเด่น แบนปิง. (2561.) *การบูรณาการหลักการเรียนรู้ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธในการป้องกันการฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดลำพูน* งานวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.
- พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558. (2558, กุมภาพันธ์ 25). *ราชกิจจานุเบกษา, 132(14ก), 22-41.*
- พิมพ์ชญา วุฒิจันทร์ธนนท์. (2563). *การจัดการปัญหาและการควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ของหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. (2560, เมษายน 6). *ราชกิจจานุเบกษา, 134(40ก), 19.*
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2564). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการและนวัตกรรมในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.*
- สำนักงานพัฒนาระบบข้าราชการ. (ม.ป.ป.). *คู่มือเทคนิคและวิธีการและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาระบบข้าราชการ.*
- สำเนา สมบูรณ์. (2555.) *การศึกษาแนวทางการจัดการส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กรกรณีศึกษาสำนักงานศึกษาธิการภาค 8. รายงานการศึกษา, สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.*

เอราวัณ ฤกษ์ชัย. (2563). *การนำนโยบายป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*

Osborne, S. P, & Brown, K. (2005). *Managing change and innovation in public service organizations.* New York: Routledge.

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การบุ๋นง สัมภทิพย. นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ. สัมภาษณ์. 12 กรกฎาคม 2565.

นพวรรณ บัวมีรูป. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และบำบัดโรคสัตว์. สัมภาษณ์. 13 กรกฎาคม 2565.

บุญญกฤษ ปิ่นประสงค์. ผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์. สัมภาษณ์. 11 กรกฎาคม 2565.

ปิยนถ เล็กเจริญสุข. นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ. สัมภาษณ์. 12 กรกฎาคม 2565.

พัทธ์หทัย พิพัฒน์นากิจ. ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการจัดการสุขภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์. สัมภาษณ์. 12 กรกฎาคม 2565

พรพิรุณ ชินสอน. ผู้อำนวยการควบคุมป้องกันโรคสัตว์เลี้ยง. สัมภาษณ์. 18 กรกฎาคม 2565.

อภิญา วิจารณ์. นายสัตวแพทย์ชำนาญการ. สัมภาษณ์. 9 กรกฎาคม 2565.

อาภาพร บุญสุวรรณ. นายสัตวแพทย์ชำนาญการ. สัมภาษณ์. 9 กรกฎาคม 2565.